

Finansdepartementet

Dato:
28.08.2019

FOLKEHELSEINSTITUTTET SITT HØRINGSSVAR PÅ NOU 2019:11. ENKLERE MERVERDIAVGIFT MED ÉN SATS.

Vi takker for muligheten til å komme med innspill. Vårt høringssvar er gitt ut fra et folkehelseperspektiv, og vi har fokusert på forslag som har betydning for befolkningens kosthold og fysiske aktivitet.

Næringsmidler

Næringsmidler (matvarer) vil med forslaget i utredningen få økt MVA fra 15 til full MVA (25% eller 23% i provenynøytralt forslag). At matvarer fikk redusert sats i 2001 var begrunnet i bl.a. «... å minske forskjellene i matprisene i forhold til andre land, redusere grensehandelen og ønskede fordelingsvirkninger da lavinntekt bruker større andel av penger på mat.»

Ved å øke MVA satsen for matvarer vil høyst sannsynlig det motsatte skje, økt grensehandel og større økonomisk belastning for de med lav inntekt. Dette kan være uheldig for folkehelsen da det i stor grad er mindre sunne produkter som kjøpes ved grensehandel og at store sosiale ulikheter i helse er en folkehelseutfordring i Norge (1).

Utvalget skriver at kompenserende tiltak (som f.eks. økt barnetrygd), særavgifter (f.eks. på sukker) og subsidiert skolemat er bedre egnet for å vri forbruket enn MVA.

Folkehelseinstituttet mener at det er svært viktig at gode kompenserende tiltak er på plass ved en evt. økning i MVA på matvarer.

Idrettsdeltagelse

Deltagelse i idrett har i dag redusert sats (12%) eller er unntatt MVA. Forslaget i NOU 2019/11 vil gi full MVA på alle varer og tjenester. Dette kan resultere i at deltagelse i idrett og mosjonsaktiviteter blir dyrere.

Nesten 70% av voksne i Norge er mindre aktive enn myndighetene anbefaler (150 min i moderat aktivitet/uke) (2). Idrett er en viktig arena for barn til å være fysisk aktive, noe som også kan resultere i økt aktivitet i et livsløp. Det er dessverre ikke tilfeldig hvem som deltar i idrett – og hvem som ikke deltar. Det er en tydelig sosial gradient, hvor de med lavest sosial status har lavere deltagelse og faller tidligere fra i idretten (3). En dyrere idrett vil nok videre øke denne forskjellen.

Som for næringsstoffer mener Folkehelseinstituttet at det er viktig at kompensierende tiltak er på plass før en evt. økning i MVA for idrett og mosjonsaktiviteter finner sted.

Elbil

Elbil er fritatt MVA. Som utredningen skriver kan dette gi økt bilkjøring: «*Merverdiavgiftsfritaket for elbiler utgjør, sammen med andre avgiftsfordeler, en betydelig støtte til privatbilisme. ... Noen som ellers ville ha reist kollektivt, syklet eller gått til fots, vil i stedet kjøre elbil.*»

I og med at majoriteten av voksne i Norge er inaktive er det lite ønskelig folkehelsemessig å stimulere til økt bilkjøring (uavhengig om dette skjer i diesel-, bensin- eller elbil). Alternativet til å kjøre egen bil er å reise kollektivt (hvor en må gå til/fra stasjonene), eller å sykle eller gå. Bilkjøring er fysisk inaktivt. All annen form for transport er bedre i et folkehelseperspektiv, også f.eks. elsykling er av en slik intensitet at anbefalingen for fysisk aktivitet kan nås (4).

Det er en glidende overgang i bruk og nytte fra en liten elbil til en elektrisk lastesykkel, men det er et stort gap iht det fysiske aktivitetsnivå på transporten. En kunne vurdert om elektriske lastesykler, som i gitte tilfeller kan konkurrere med bil, også skulle vært fritatt MVA.

Konklusjon

FHI mener, fra et folkehelseperspektiv, at kompensierende tiltak må være på plass før en eventuelt velger å innføre en enklere merverdiavgift med en sats som foreslått. Dette fordi økt MVA på mat og idrett kan resultere i dårligere kosthold og mindre fysisk aktivitet i befolkning.

Referanser

1. Folkehelseinstituttet. Folkehelse rapporten. Sosial helseforskjeller i Norge. Oslo: Folkehelseinstituttet; 2018. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/sosiale-helseforskjeller/>.
2. Helsedirektoratet. Fysisk aktivitet og sedatid blant voksne og eldre i Norge - Nasjonal kartlegging 2014-2015. Oslo: Helsedirektoratet; 2015.
3. Bakken A. Idrettens posisjon i ungdomstiden. Hvem deltar og hvem slutter i ungdomsidretten? NOVA rapport 2/19. Oslo: NOVA, OsloMet; 2019.
4. Berntsen S, Malnes L, Langaker A, Bere E. Physical activity when riding an electric assisted bicycle. Int J Behav Nutr Phys Act. 2017;14(1):55.

Vennlig hilsen,

Elisabet Esbjerg Storvoll

Elling Tufte Bere

Fungerende områdedirektør
Område for psykisk og fysisk helse
Folkehelseinstituttet

Seniorforsker
Avdeling for helse og ulikhet
Folkehelseinstituttet